DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS, *DE* HYDROPHOBIA.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris

D. PHILIPPI REINHARDI VITRIARII,

J.U.D. ejusdemque Facultatis Professoris Ordinarii.

NECNON

Amplissimi Senatus Academici unanimi Consensu,

& Almæ Facultatis MEDICÆ *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus ac Privilegiis rite & legitime consequendis,

Publico examini subjicit

PETRUS OPPERDOES, HORNA WESTFR.

Ad diem 30 Iunij, horâ locoque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud ABRAHAMUM ELZEVIER,

Academiæ Typographum. MDCXCIII.

Gravißimis, Spectatißimisque VIRIS,

D. SIMONI OPPERDOES, Mercatori inter Hornanos solertissimo, fratri suo dilectissimo, omni amore, ad aras usque prosequendo.

D. SIMONI JONGEMAETS, M. Doct. Practico felicissimo, Reipubl. Hornanæ Consuli gravissimo, Cognato suo, omni affectu & reverentiâ semper colendo, honorando.

UT ET

Spectatissimo, Acutißimo, Integerrimoque VIRO,

D. JOHANNI BROEN, M. Doct. & Practico Expertissimo, fautori, ac amico meo ob innumera in me collata beneficia, semper colendo.

NEC NON

Doctissimo, & Spectatissimo VIRO,

D. WILHELMO SPYCK, M. Doct. apud Leydenses Practico prudentissimo, amico suo plurimum honorando.

Hanc Disputationem Inauguralem unà cum se ipso, in debitæ gratitudinis signum offert

PETRUS OPPERDOES,

Auctor.

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS.
DE
HYDROPHOBIA.

PROOEMIUM.

Eleganter Divus Senex in Epistola quadam ad Damagetum; Totus homo ab ipso ortu morbus est: *quot enim & quantis miseriis ac morbis machina ejus obnoxia sit, abundè satis quotidiana testatur experientia, prætereo nunc innumera veterum & recentiorum volumina, nam tantus affectuum reperitur numerus, ut diu dubius hæserim, qualem pro Lemmate meo inaugurali eligerem; tandem ad Hydrophobiam (affectum sane stupendum imo & explicatu arduum, tam propter symptomata ejus ab-*

ſtruſiſſima, quam difficultatem Curationis) me contuli pro ingenii modulo, explicandam. Si ſingulis non ſatisfecero, equidem ego id non Curavero, impoſſibilium enim (ut ajunt Iure-Conſulti) nulla eſt obligatio, nec profecto hanc artem ipſe calluit Iupiter.

§. I.

Ut methodum uſu receptam, ac à multis viris doctis nunquam non approbatam obſervem, & ordinis gratia, ne à communi via, in Medicorum Scholis uſitatâ, deviare videar, initium expediam à vocis Etymologia: Hydrophobiam igitur derivatam volunt ἀπὸ τοῦ ὕδατος, Aqua & φοβεῖν timere, metus enim aquæ & liquidorum conſtituit hujus affectus differentiam ſpecificam. Sic igitur nominis explicatione præmiſſa, tanquam neceſſaria & utili, reliquum eſt ut ad ipſam morbi definitionem me conferam, ne in limine Diſputationis meæ nimis prolixus ſim, & bonum otium inutiliter teram.

§. II.

Deſcribitur Hydrophobia quod ſit ferox delirium cum metu liquidorum rerumque fulgentium, febri acuta continua, reſpiratione & deglutitione difficili conjunctum, ſummum vitæ diſcrimen inferens.

§. III.

Diſtinguitur hic affectus à mania & aliis affectibus mediante peculiari illa circumſtantia; quod metus liquidorum & rerum fulgentium hic ſemper adſit, quamvis alii referant, metum hunc non eſſe communem omnibus aut ſemper obtinere, inter quos eſt *Salius*, qui obſervavit, vel ex propria eorum confeſſione audivit, eos liquida deſideraſſe quidem, verum aſſumptionem metuiſſe, quatenus inde notabile obſervabant incommodum, quicquid igitur ſit, an metuant aſpectum liquidorum, an aſſumptionem? tamen adeſſe metum certiſſimum eſt.

§. IV.

Symptomata ergo Hydrophobiæ, quæ utplurimum, rabidi canis morſum ſequuntur, præter dolorem in loco demorſo concomitantia varia ſunt, non tamen omnia & ſingula in uno eodemque

que ſubjecto, aut ſaltem non ubique eâdem cum vehementia, alii citius, alii tardius in rabiem hanc aguntur, alii poſt paucos dies, nempe poſt quadraginta ut habet *Joël*, alii demum poſt longum temporis tractum veneni effectum percipiunt, ubi nihil periculi metuitur, & vulnus diu fuit conſolidatum, ſic quindecim poſt menſes *Stalpart vander Wiel*, poſt ſeptem annos *Abel Roſcius in Epiſtola ad Fabrit. Hildanum*, quæ hiſtoria ſane rara eſt & obſervatu digna, poſt curationem enim ſeptem abinde annis iterum invadebat, ſed totam hiſtoriam hic apponere non placuit, curioſos enim ad *Hildanum* ipſum dimittimus, duodecim habet *Avicenna*, imo per quadraginta & plures latitaſſe annos refert *Alzaharavius*, tunc (mirandum ſane) ſine ulla evidenti cauſa ſolito ſubtriſtior efficitur morſum paſſus, & paulo poſt in fixas & melancholicas incidit cogitationes, tempore nocturno de canum ferocium invaſione ſomniat, ſomni perturbati ſunt aut vigiliæ continuæ, inquietudo adeſt & corporis jactitatio, præcordiorum vellicatio, liquidorum & rerum ſplendentium abominatio, tandem accreſcente melancholica colluvie homines fugit, & ſecum ſolus murmurat, his ſæpe accedit torvus vultus, dentium ſtridor, anguſtia faucium, emaciatio corporis, etiam febris & ardor maximus, ſudores & ſitis adſunt, oculorum & faciei rubor, nunc intenſus nunc remittens, hæret interdum circa os ſpuma, & tandem præ rabie domeſticos non agnoſcens, eos quandoque dentibus apprehendere tentat.

V.

Ratio autem cur venenum hoc per morſum vel alio modo inflictum ſæpe tamdiu lateat, & in parte aliqua hæreat hæc eſt veroſimilis, quod fibrillæ quædam carnoſæ & membranoſæ per morſum fuere diſruptæ, quæ dum reſiliunt in cincinnos faciunt obſtructionem tubulorum circa latera vulneris, adeoque impediunt, quo minus venenum hocce ad ſanguinem deferri poſſit, ſed facile latere in tubulis his obſtructis, donec ex determinata cauſa externa vel interna fortuita, fermentatio in illo producatur, tum enim propter majorem acquiſitum motum vi carceres ſuos diffringit, & cum humoribus circulantibus derivatur ad ſanguinem, & quidni venenum hoc æque per aliquod tempus latere poſſet, ac animalis iſtius Tarantulæ, aut luis venereæ, ſed quoſdam celerius, quoſdam tardius enecat, ut præcedenti paragrapho

etiam dixi, quod dependet tam ex diversa constitutione particularum venenum illud componentium; quam ex diversitate partium tam solidarum quam fluidarum patientis, vel, quod idem est, vel ex violentia vel imbecillitate agentis, vel à fortitudine vel imbecillitate patientis: ratione agentis, aliquando idem venenum cernitur modo actionem suam citissime, modo longo tempore edere, ex ejusdem violentia majore vel minore, imo clare id conspicitur in veneno serpentum, pro temporis anni diversitate & mutatione, hyeme enim venenum non æque viget ac æstate, nec nec tam cito penetrat, & versus interiora vergit, aut tam præsenter enecat; ratione patientis dantur exempla eorum qui eodem assumpto veneno, diversis tamen temporibus fatis cesserunt, nam imbecillia corpora citius; fortia tardius, veneno extinguuntur, si autem statim, ut sæpe contingit, symptomata invadant, signum est, venenum hoc, aut mox sanguini mixtum fuisse, aut per vasa lymphatica ad massam sanguineam esse delatum.

§. VI.

Partes affectæ hic sunt variæ, primo, nempe cerebrum quod ex aquæ, & omnium liquidorum metu, insomniis & furore clarum est, secundo brachium vel pes vel aliqua alia pars à cane rabido commorsa, quod ex dolore & vulnere innotescit, tertio afficiuntur etiam fauces ratione musculorum laryngis & pharyngis, ut patet ex difficultate deglutiendi & respirandi, deinde massa sanguinea & humores, imo totum fere corpus, quod febris, pulsus concitatus, sudor, & alvus adstricta clare demonstrant.

§. VII.

Sed quoniam morsus canis rabidi adeo periculosus, contaminosus & miserandus est, non incongruum me facturum puto, si symptomata in canibus rabidis sæpe præsentia, (ut eo melius caveri possent) antequam ad causas transgrediar, enarrem: canes enim utplurimum hoc affectu afficiuntur, licet etiam multa alia animalia, ut lupi, sues, simiæ, imo gallinæ & feles, quod plurimi autores confirmant, ut *Aristoteles lib.* 8. *de Hist. animalium cap.* 22. *&* 24. *Cælius Aurelianus* & alii, idem etiam Historiis evidentibus præstat *Amatus Lusitanus centur.* 7. *curat.* 66. *fol. m.* 195. verba Historiæ hujus sic habe, *Xaures mercator Thessalonicensis, aliique ejus domestici quatuor masculi & fæmina, uno eodemque die à fele dentibus unguibusque sunt commorsi, laniat, qui simul brevi inde*

sa-

sævissimis symptomatibus correpti suum obiere diem, *idem & scholio ad dictam Historiam*, *quum hæc tracto*, *ait*, *memoriæ occurrit Epitaphium à me olim Romæ sepulchro miserandi cujusdam Hispani affixum*, *sculptumque visum qui è felis morsu obiit*, & ita se habet.

Hospes ecce novum mortis genus, *improba felis*
Dum trahitur digitum mordet, *& intereo.*

Tale exemplum de fele etiam habet *Fabritius Hildanus obs. Chirurgic. cent.* 1. *obs.*86.*fol.m.* 62. Sed hæc per parenthesin quasi dicta sunto, signa igitur & indicia ex quibus canem rabidum esse cognosci potest præcipua hæc sunt, cibum & potum aversantur, sitis urgens attamen adest, auribus & cauda demissis ingrediuntur, & vagabundi huc illuc discurrunt, vocem amittunt aut raucam edunt, anhelosi sunt, & linguam ex ore spumanti propendentem gerunt, oculis torvis & rutilantibus homines intuentur, dominos non agnoscunt & in ignotos ac familiares irruunt, & mordent.

§. VIII.

Contingit vero nonnunquam ut antequam hæc enumerata in cane appareant signa, ipsum jam tamen rabie teneri, & posse hominibus pecudibusque perniciosum sane inferre morsum, tale exemplum habet prælaudatus *Franciscus Joel pag. m.* 143. quod evenisse fertur, longe clarissimo & excellentissimo Juris-Consulto Baldo, *qui* (sic enim propemodum verba ejus sonant) *ludens cum catulo quem in deliciis habebat*, *morsus est levissimo vulnusculo*, *in labio inferiori*, *quod hic Juris-Consultus cum ignoraret catulum rabiem concepisse*, *vulnusculum contemsit*, *hoc vero altero die persanatum fuit*, *sed quadragesimo à morsu die in Hydrophobiam sive aquæ timorem incidit*, *ac deinde miserabili morte extinctus est.*

§. IX.

Idcirco præmonere illos voluimus, qui commordentur præsertim quibus æstate media & æstuante Sirio id contingit, ut rite explorent & quidem statim post acceptam cladem, utrum canis fuerit rabie infectus vel non, ne periculum sit in mora, si vero in cane supradicta signa non appareant, tunc sequentibus modis ut referunt autores, eorum infectio explorari poterit, nempe Cataplasma ex nucleis nucum juglandum contusis confectum, sufficienti tempore sive per noctem, super vulnus à Cane rabido inflictum relinquatur, & illud ipsum mane pullis gallinaceis objiciatur, si enim vulnus fuerit venenatum perit gallina, & canis

fuit

fuit rabiosus, si vero non fuerit nihil inde mali persentit, *Rhases & Avicenna* Princeps, uterque Medicus, frustulum panis vulneri affricatum & sanguine emanante infectum alii cani famelico devorandum objici jubent, si enim vulnus à cane rabido fuerit illatum, oblatum aufugiet, imo ne quidem olfaceret, quem alias avidè statim devoraret.

§. X.

Hisce ita præmissis, proximum est ut hujus morbi causas inquiramus, verùm antequam eo prolabatur nostra dissertatio, non inconsultum fore duximus paucis (brevitati enim studemus) in antecessum explicare, quomodo animal primo rabiosum factum sit, & quo anni tempore præcipue huic rabiei obnoxii sint: malum hocce igitur deduco, à sanguine crassiore & acriore, seu fomite quodam, qui in parte aliqua solida collectus diu hæsit, sic enim mediante rarefactione & fermentatione tractu temporis, carceres suos diffringit, & ex latibulo suo ope vasorum lymphaticorum ad sanguinem pervenit, cum cujus particulis & poris cum non conveniat, diversos diversis in animalibus producit effectus, nam juxta *Hippocratem* constitutio animalium variat, tam ratione partium solidarum, quam fluidarum, & corpus à corpore, natura à natura, nutrimentum à nutrimento differt, nec omnia omnibus, æque conferunt aut nociva sunt, sic hic fomes, igitur in brutis animantibus producere potest Hydrophobiam, in hominibus vero alios affectus, ut in hoc homine Epilepsiam, in illo febrim quartanam (quas putem nonisi gradu differre) in his iterum maniam, variolas &c. Sic videmus ab uno & eodem vino quosdam tristes, hilares vel lætos, alios feroces fieri pro diversitate enim ut antea jam dixi constitutionis partium tam solidarum quam fluidarum in diversis hominibus id obtingit; licet autem quovis anni tempore rabies induci possit, magis id tamen fit circa notabiles tempestatum & anni mutationes, quando novus ad nostram tellurem devolvitur æther præsertim quidem sæviente cane & vehementissimis æstibus, pariter ac vigente bruma, dum aër inclemens valdè est.

§. XI.

Sed Cibum potumve corruptum tanquam causas externas, cadavera, item hominum peste, rabie, vel simili modo demortuorum, venenis interfectorum, aquas fætidas, venenosas & stagnantes,

gnantes, sanguinem quandoque menstruum, multum posse, atque materiæ tali venenatæ ansam dare, curiosi Autores testantur; & *Salium* invenisse scribitur omnes fere canes rabidos factos, esu cadaverum, & carnium putridarum, & similium rerum abhorrendarum.

§. XII.

Sed è diverticulo in viam, ne L. B. molestiam creemus, causas jam eruere oportet: Hydrophobiæ igitur causa proxima dici potest duplex, ratione partis affectæ duplicis primariæ: nempe in cerebro est spirituum crassiorum & acriorum vehementissimus motus, in faucibus autem est inflammatio musculorum laryngis & pharyngis; unde sequitur, quod à prima causa oriatur ferox delirium, cum aquæ metu, dolore capitis acerbo &c. à secundo vero difficultas deglutiendi & respirandi. Causa Antecedens hujus affectus nulla fere est, nam hominem cætera sanum invadit, nisi eam, ponas esse sanguinem & spiritus animales ad vehementissimum, & perturbatum motum concitatos, sic igitur causa antecedens & proxima non multum different. Causam Procatarcticam constituit venenum illud, sive saliva canis rabidi per attactum aut morsum communicata. Acriter vero disputatur inter doctos an à solo attactu oriri possit, sed hoc affirmant experientia & autores adeo multi, ut extra omnem dubitationis aleam jam sit positum, inter hos *Galenus 6. de loc. affect. cap. 5. Brabus lib. de Hydrophob.* contra *Fracastorium*, *Sennertus*, *Hildanus* & alii; nec absonum hoc videri potest, nam particulæ ex animali rabido emanantes, cum figuram habeant valde constantem, & celerrime moveantur, non possunt non poris tubulis atque canalibus sese insinuare, & non secus ac alia fermenta, exigua sui quantitate, primo humores ad vehementem motum concitare, deinde in sui naturam transmutare, sic enim per venas ad cor, hinc ad cerebrum & reliquum corpus deferuntur.

§. XIII.

Causis jam positis, videamus, an ex his omnia possimus explicare symptomata, vel saltem potiora quædam, quæ ordinario adsunt, ne nimis extendatur nostra disputatio: maximi momenti igitur sunt hæc sequentia, tristitia continua post morsum, delirium, furor, febris, ardor, aquæ metus &c.

§. XIV.

Triſtitiam igitur iſtam poſt morſum oriri poſſe dicimus, quia venenum illud, ſive ſalivæ iſtius particulæ ad ſanguinem delatæ, maſſam ſanguineam & humores ita incraſſant, & terreſtres auſteros reddunt, ut ex iis ſuppeditentur ſpirit. animal. ſolito craſſiores, & ad motum tardiores, qui cum tarde influant verſus veſtigia cerebro impreſſa, tarde & languidè menti repreſentant objectorum imagines, de quibus mens cum tarde judicet, homo dicitur triſtis & melancholicus, hinc cælo nebuloſo atque pluvioſo, & à coloribus nigris triſtes reddimur, quoniam radii ſolares tam vivide verſus oculos non reflectuntur, adeoque ſpiritib. non tantus motus communicatur, quam à fulgentibus.

§. XV.

Melancholia ſive triſtitia iſta continuante, aut ſi à cauſa quadam externa, ſive fortuita, ſanguis & humores iſti craſſi ad tantum concitentur motum, ut ſpirit. animal. inæqualiter (id eſt nunc craſſiores nunc ſubtiliores) ex poris arteriarum plexus choroidei expellantur, & inæqualiter & confuſè influant in veſtigia cerebro impreſſa, tunc confuſè menti repreſentantur objecta, unde tollitur æquilibrium ſenſorii communis & ſpirit. animal. & judicium mentis conſuetum depravatur, nam cum mens ſimul & ſemel de omnibus iſtis objectis judicium ferre nequeat, dicitur delirare.

§. XVI.

Furorem quod attinet, in eo ſpirituum motum perturbatiſſimum eſſe certiſſimum eſt, unde primo, ſequitur eos valde vehementer & celeriter latifundia muſculorum replere & diſtendere, ut maximum eorum ſit robur, ſecundo, vim tantam fibrillis cerebri & meningum inferri, ut periculum ruptionis incurrant vel actualiter rumpantur, unde mens dolorem vehementiſſimum percipiens, malum avertere conatur, violentâ ſpirituum animalium ad muſculos determinatione, horumque valida contractione, unde exoritur ferocia: Simile quid videmus in aliis hominibus tempore dolorum atrocium, nec non in ebriis.

§. XVII.

Febris quamvis ſemper non adſit eadem cum vehementia, adeſſe tamen eam revera teſtantur, tam Neoterici quam antiqui ſcriptores, ut *Joel, Schenckius, Foreſtus, Regius, Tulpius & alii*, nec

mirum

mirum hoc videri debet, nam concipi non poteſt quod tantus tamque irregularis ſanguinis & humorum motus fieri poſſit, abſque depulſione particularum craſſiorum, (quæ obſequi neſciunt motui rectilineo ſubtiliorum) ad latera; quæ per conſequens, extra ſphæram intra quam moveri ſolebant, notabiliter ejectæ, mixturæ faciunt turbationem, in qua conſiſtit febris.

§. XVIII.

Ardor adeſt, quoniam multa ſalia tunc abundant, quod ex ſiti & aliis ſymptomatibus manifeſtum eſt, quæ præcipitata, & hinc inde partibus nervoſis & membranoſis inhærentia, vellicationem, vel contremiſcentiam fibrillarum omnis generis extraordinariam efficiunt.

§. XIX

Accedamus nunc ad explicationem ſymptomatis illius abſtruſiſſimi, metus nempe liquorum & rerum fulgentium: ratio ergò cur tale fermentum præciſè producat metum hunc, deducenda eſt ex determinata fermenti iſtius conſtructione, à qua determinati motus in ſanguine, humoribus & ſpiritibus, oriuntur, ſed in quo determinata illa virtus tanquam res altioris indaginis, conſiſtat, nemo hactenus ſcire potuit, verum ita à primordiis facti ſumus, ut diverſi motus in corpore diverſas in noſtra mente excitent cogitationes, ut ex frictione laterum & plantæ pedis titillationem, punctura nervi dolorem, & omnibus reliquis ſenſibus per ſolam motus varietatem, varias ſenſationum cogitationes in nobis excitantibus quam manifeſtiſſimum eſt: ſic à Tarantula demorſi muſicæ ſono juvantur, qui vero à cane rabido leſi ſunt, liquidorum uſu & aſpectu valde læduntur, nec abſurdum eſt ſtatuere, quod deglutiendi maxima difficultas, magnam liquidorum averſationem producat, utpote quæ majorem, ægro pariunt anguſtiam: Similiter res fulgentes radios ſolares vividè verſus oculum repercutiendo, tantum motum communicant ſpiritibus animalibus, ut dolor capitis augeatur; adeoque & eas jure merito fugiunt Hydrophobi.

§. XX.

Reliquorum ſymptomatum explicationem, tanquam per ſe ſatis claram ſicco pede præteribimus; quomodo poſt febrim oriatur ſitis dicam: ſcilicet in ſanguine abundant multæ particulæ ſalinæ & humidæ deficiunt: emaciatur corpus, quia alimen-

ta neque potulenta assumere cupiunt, hæc inquam per se satis nota sunt.

§. XXI.

Prognosin quod attinet, semper mala est & homines interficit, vel per se vel per alios consensu superiorum, ne affectus contagio suo ad plures proserpat, imo *Ætius* fatetur se neminem curatum vidisse, sed hoc intelligendum de iis, qui jam in liquidorum metum & abominationem inciderant, difficultas enim curationis præcipua est, quod ægri medicamenta assumere nolint, spes itaque hic in angusto est; attamen non plane deserendus æger, sed potius in principio laborandum ut venenum tollatur, & etiamsi metus liquidorum jam adsit, tentandum tamen est aliquid præsertim si mens ipsi etiamnum constet, an rationibus eo forsan poterit adduci, ut formidatis liquoribus utatur in medelam. *Salius* curiosus harum rerum indagator testatur, se vidisse, aliquos à cane rabido demorsos, in quibus nulla unquam fuit delirii suspicio, imo inquit persuasi ad bibendum, dicebant, claudite oculos nostros ne videamus & omni conatu injicite intra os aquam.

§. XXII.

Quod autem vulgo putant tales suffocari necessum esse, impositis lectis pulvinaribusque, id plane obsoletum est, cum omnes Hydrophobi, per tres tantum supersunt dies, ac veluti strangulationis vel suffocationis modo miseram finiunt vitam, secundum *Stalpart vander Wiel*, *Fabritium Hildanum* antecitatum, *Tulpium* & alios.

§. XXIII.

Tentanda restat (prognosi præmissa) curatio quæ incipienda est à partis affectæ scarificatione cum cucurbitulis, deinde egregiè pars est abluenda urina sani alicujus hominis, aut aqua theriacali camphorata, vulnus diu erit apertum servandum & ad minimum ad quadraginta vel plures dies juxta *Sennertum*, ad 3 menses commendat *Joël*, nam si nimis cito, minus tuto, occluduntur vulneris labia, & metus est ne luxum in stabula includas, interim imponi potest, Cataplasma conveniens v. gr.

ex rad. Aristoloch. rotund. angelic. ver. Bryon. petasitid.
Herb. scord. phellandr. ruta abrotan. marrub. &c.

Coq in s. q. aq. marin. sub finem decoct. addend. micam panis alb. & ferment. cerevisiæ aut fæcis vin. q. s. ad confect. cataplasm. cui refrigerato add. aq. theriac. camphorat. &c. Certum autem tem-

tempus quando consolidari debeat vulnus, vix præscribi potest, sed ratione vulneris & circumstantiarum variare debet, Cavendo, ne eschara diutius relinquatur, sed subito & aptè est excidenda, ne fortè portio aliqua veneni sub ea lateat, quod postea iterum ad sanguinem deferatur.

§. XXIV.

Interea Diaphoretica & sudorifera ex salibus & mineralibus conflata, non sunt negligenda, ut non tantum ad sanguinem penetrent & ibi humores acidos corrosivos corrigant, sed ut omnes partes solidas etiam pervadant, & inde venenum latens educant; quamobrem piæ memoriæ Celeberrimus Dominus *Craanen*, in praxi sua reformata sal vol. viperinum legitimum (quod ob summam suam volàtilitatem omnes corporis poros permeat) medicamentis immisceri posse, commendat.

§. XXV.

Si vero patiens sit robustus & ab operatione non abhorreat, omnium optima & tutissima via est adhibere cauterium actuale; quod domat quasi & consumit virus vulneribus inhærens, & efficit ut ulcus aliquamdiu apertum maneat, & sic virus effluat, hac inustione peracta, ut supra innui, danda opera ut eschara festinanti manu amoveatur, & venenum per ulcus evacuari queat, nam morbus hic quoniam est acutus, & venenum contumax, idcirco nec lenta remedia nec segnes expetit medicos.

§. XXVI.

Vulgus imprimis ordinario, superstitioso tamen (ut habeo) remedio, clave nimirum quam dicunt *S. Huberti*, tanquam sacra anchora, utitur, non quidem malè, quoniam, ut præcedenti paragrapho dixi cauterium hoc in affectu prodest, ideo clavis illa modo satis ignita, & profundè satis applicata, (plus enim peccaverit si minus quam si magis profundè adusserit Chirurgus, ustionem enim superficialem nequaquam sufficere Exemplum habes *obs.* 86. *cent.* 1. *obs. Chirurgic. Fabrit. Hildan.*) Si & parum adaptata, aliquando malum hoc restituere potest, quoniam cauterii vicem tunc gerit, sed vulgus in eo errat, plurimi enim sibi persuasum habent, clavem hanc ob sanctitatem, nescio quam, plurima quasi præstare, sed certum etiam est clavem aliam æque ac illam in defectu cauterii cum fructu in usum vocari posse, si extremitas ejus à forma cauterii modo non multum abludat, verum

cauterium actuale secundum artem fabricatum si haberi potest eligimus.

§. XXVII.

De venæsectione hic etiam aliquid dicendum erit, & sanguis pro ratione virium educi poterit, quam V.S. non tanquam totalem curam effecturam instituo, sed ut nimius motus & volatilitas sanguinis aliquo modo diminuatur, & sic delirium quodammodo tollatur, & malum in sanguine hærens, melius corrigatur, V.S. hæc pro necessitate iterari poterit, duro enim nodo durus adhibendus est cuneus: alvum quod attinet eam vel arte vel natura respondere oportet.

§. XXVIII.

Subitaneam immersionem in aquam etiam multum posse exempla testantur, nec sine ratione quidem, nam ex subitanea illa alteratione fermentum ex corpore eliminari potest, vel etiam salsedo aquæ acidum corrosivum fermenti Hydrophobici aliquo modo infringit, vel si in piscinam injiciantur, dicendum est, quod particulæ flexiles & hamosæ venenum illud deleant, ita ut vires suas exercere nequeat: post immersionem sudorifera egregia constantia & potenter acidum absorbentia, in usum vocanda sunt.

ut ex: gr:

℞. Terr. Sigill. gr. xij.
Bezoard. min. ʒß.
Sal. absynth. gr. xvj.
Nitri puri ℈ß.
Camphor. gr. iv. M. F. pulv. vel cum
Theriac. veter. ʒj. F. Bolus.

Aliqui etiam valde prædicant virtutes medicamenti istius *Galenici*, quod antidotum Æschionis dicitur, & componitur.

ex Thure part. j. Gentian. v. ciner. cancr. marinor. x.

v: gr:

℞. Thuris ʒj.
Rad. Gentian. ʒv.
Ciner. cancr. ʒx. F. pulv. cujus cochlearia duo cum liquore convenienti id est aq. centaur. scord. vel alia aqua quotidie semel vel bis exhaurienda præbeantur.

§. XXIX.

§. XXIX.

Magnopere hoc in affectu commendatur Antidotum *Palmarii*, cujus descriptio videatur apud *Regium*, & *Stalpart vander Wiel pag. m.* 450.

§. XXX.

Vix etiam laudibus sufficientibus extolli poterit, potio Leuchtenbergica Duysburgæ satis nota, verum descriptio accurata hujus potionis, dui cognita solummodo fuit familiæ de *Leuchtenberg*, atque hinc denominationem accepit: vires ejus defendit & immensum deprædicat, *Daniel Danielis* Medicus apud Dusburgenses clivorum celeberrimus, qui asserit hanc potionem semper felici cum successu adhiberi, si satis mature & satis bene adhibeatur, & inustionem ferri candentis tunc non requiri, nam per occultam antidotariam vim perfici hanc curationem scribit in Epistola quadam ad *Fabrit. Hildan.* cujus verbum unum aut alterum breviter hic apposui. *Plurimi enim supersunt*, inquit, *qui ex usu potionis illius, jam multis elapsis annis etiam nunc sani vivunt; potionis autem usus est, per novem continuos exhibere dies tria cochlearia trinis vicibus indies, nimirum jejuno stomacho in ipso solis ortu, meridie & vesperi solis occasu, deinde locus affectus & vulnera quotidie ter diligenter sunt abluenda, & petia linea potione illa imbuta, vulneribus externe applicanda, donec vulnera coaluerint & cicatricem obduxerit, nec memini ullum fuisse, qui hoc ita juste habito processu occubuerit.*

§. XXXI.

De diæta tandem, quæ ad morborum sublationem etiam contribuit non multis dicam, nisi quod sex rerum non naturalium regimen recte observari debeat, aër sit temperatus; & potus, non nimis spirituosus ne delirium & cephalalgia augeantur, sed cerevisia sit tenuis, cibus ex jusculis & carnibus vervecum, & vitulorum compositus.

§. XXXII.

Si vero his vel similibus medicamentis tam internis quam externis curatio instituatur, & medicus satis maturè accersitus sit; non dubito quin morbus ad optatum poterit perduci finem.

COROLLARIA.

I.

Neque Chylum neque bilem ab inteſtinis, per vaſa meſaraica deferri ſtatuo.

II.

Vaſis placentæ ſanguiferis cum uterinis nullum eſt commercium.

III.

Multus uſus volatilium non raro peſſimus eſt.

IV.

Febrim in aucta ſanguinis circulatione conſiſtere negamus.

V.

Urina per ſolos renes non ſequeſtratur.

VI.

Dari vaſa lactea in inteſtinis craſſis probabile videtur.

FINIS.